

Kultúra – pénz nélkül?

A közösség éhe; így nevezném az elidegenedésnek e huszadik századi termékét. Szenvednek tőle a kapitalista társadalmakban, de az átmeneti korszakokat élő, szocialista útra lépett társadalmakban is.

Az átmenet – többek között – éppen az a történelmi szakasz, amelyben még nem alakultak ki az új társadalom érett közösségi formái. A közösségihiány vezet torz utakra, termeli ki például az aluljárók csellengő, társadalmon és törvényen kívülré tévedő szerencsétlen bandáit, a szípo és egyéb pótlékörletek szélsőségeit.

Az ÉS hasábjain sem egyszer esett már szó a közösségéhségről, a mai embert kínzó hiányról és e hiány leküzdésének társadalomteremtő erejéről egyaránt.

Keresnünk kell a kivezető utakat.

Ezért, elsősorban ezért említem meg a néprfront hétfői értekezletét. Azt a tanácskozást, tapasztalatcserét, melyet a könyvtárak körül alakuló kisközösségek fejlesztésétámogatása dolgában hívtak össze.

A Hazafias Néprfront – hűségesen az egykori alelnöke: Darvas József teremtette hagyományokhoz – olyan módon keresi az országos művelődési munkában való saját, tennivalóit, hogy ez szerves része legyen „a művelődés társadalmisításának” és a szocialista közösségteremtésnek.

Feladatát újabban – az Olvasó néprért mozgalom II. országos konferenciája óta (1978 december) – éppen a könyvtárak köré szerveződő kisközösségek támogatásában találja meg. Az emlékeztető második konferencián fogalmazta meg Sarlós István, hogy: „Mi folytatói vagyunk azoknak az olvasókörieknek is, amelyek rendkívül nehéz körülmények között a szegény emberek fillérjeiből vásárolt könyveken nőttek fel, hozták létre az olvasószobákat... terjesztették a civilizációt, a kultúrát, a tudományt és a haladó politikai gondolatot.”

A történelmi példa magától kifáradt; s még a manák is – a megváltozott társadalmi viszonyok ellenére – ad tanulnivalót.

A hétfői tanácskozás természetesen magán viselte napjaink bélyegét; a művelődés hivatásos és társadalmi munkásai már túlságosan is hozzászóltak ahhoz, hogy nem a „szegény emberek fillérei-

ből”, hanem az állami, tanácsi, közületi költségvetésből kell gazdálkodniuk. Nem hiányoztak hát a panaszkok az anyagi lehetőségek – egyébként tényleges – szűkülése, a könyvvállomány-gyarapítás, a helyben olvasás korlátai miatt.

Azt gondolom, természetes az, hogy a kultúra munkásai védik – nem a saját szűkebb (bár az se bűn), hanem – a közösségük tágabb érdekeit, amikor az ország kasszájából való osztzkodásról van szó. Hiszen ha nem tennék, talán még rosszabbul járnának az osztzkodók között.

De nem is minden a pénzen múlik. Ezt mutatta nekem egy falusi asszony felszólalása, Fülöpről, egy kis hajdúsági faluból. Ez az asszony, Rácz Jánosné elmondta, hogy náluk egyáltalán nincs „hivatásos népművelő”, még fizetett könyvtáros sincs. Falujuk mégis elindult a *Hortobágytól Sárrétig* vetélkedőn. Nincs hely, nincs fűtés a könyvtárban; ha össze akartak jönni, még kályhát is kölcsön kellett kérni; de a megyei vetélkedőre való készülődés mégis összehozta őket, közösség teremtődött a télesztágtól az iskolaigazgatóig, s nemcsak a versenyen indítottak el negyventagú csoportot, hanem a verseny után, s a most már (1976 óta) évről évre ismétlődő versenyek között is együtt maradtak, közösséggé formálódtak. Nem várnak – ezt több felszólalóval vitatkozva mondotta – jutalmat, elismerést, egyszerűen jól érzik magukat a közösségben, mely már messze túlnőtt azon, hogy alkalom teremtetten. Most már lakáskultúrát tanulnak, hogy kiirtsák a giccset falujuk házaiból, megtanulják az otthonteremtés művészetét, de felkeresik a megye műemlékeit is, sőt megnézik: „másutt hogy van?” Közösségük által kinyitottak a kultúra teljességének befogadására.

A tapasztalatcsere több felszólalója is ezt az utat kereste: hogyan lehet eljutni a különböző alkalmak teremtette együttléttől a folyamattig, a tartós közösségig.

Nem részletes beszámolót írok. Hiszen említhetném például Lenyvel Pálné felszólalását Lakitelekről. Ő elmondta, hogyan jutottak el a szabás-varrástól, kézimunkától a népdalkörig és az irodalomtörténeti tanulmányokig.

A magam személyes tapasztalataim sem mondanak ennek ellent. Éppen a napokban jártam a vásárosnaményi járásban, egy kis faluban, Pusztadoboson, ahol szintén

keresztzemes hímzéssel kezdtek, népdalgyűjtéssel folytatták és így jutottak el a közösség- és kultúra-teremtésig.

Ezért is érzem úgy, hogy az Olvasó néprért mozgalom tapasztalatcseréje, melyen csak százan vettek részt – önmagánál szélesebb hőmpolygésű társadalmi folyamatot jelez.

Itt is, ott is az országban éppen azok az emberek, akik a leginkább nélkülözik a közösség és a kultúra hiányát, maguk látnak hozzá, hogy valóságos emberi közösséget és ezáltal kultúrát teremtsenek: a szokások, erkölcs, ízlés, közösségi magatartás új normáit kialakítsák.

Sokszor még talán ösztönösen, másutt könyvtárosi vagy más (népművelői, pedagógusi) külső támogatással.

Társadalmi mozgalom, mint a Hazafias Néprfront, s a néprfronton belül az Olvasó néprért, nem választhat magának nemesebb feladatot, mint ezeknek a kezdeményezéseknek, törekvéseknek a felkarolását, összefogását. A magukban szétforgácsolt erők országos mozgalommá egyesítését, hogy a kisközösségek sarjadásából a nemzet nagy közösségének minél több haszna legyen.

Molnár Zoltán

